PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA

pääsihteeri Karanko & asiantuntija Vanhanen 3.9.2024

Eduskunta
Puolustusvaliokunta

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N ASIANTUNTIJALAUSUNTO AIHEISTA EUROOPAN PUOLUSTUSTEOLLISEN STRATEGIAN VALMISTELU E 52/2023 SEKÄ VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI EUROOPAN PUOLUSTUSTEOLLISUUSOHJELMASTA JA PUOLUSTUSTARVIKKEIDEN OIKEA-AIKAISEN SAATAVUUDEN JA TOIMITUKSEN VARMISTAMISTA KOSKEVAN TOIMENPIDEKEHYKSEN PERUSTAMISESTA (EDIP) U 30/2024

1 Tausta

Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry on ollut aiemmin puolustusvaliokunnan kuultavana osana julkista kuulemista koskien Euroopan puolustusteollisuuden kehittämistä 5.6.2024. Samassa yhteydessä toimitimme (4.6.2024) myös kirjallisen asiantuntijalausuntomme valiokunnalle koskien näkemyksiämme puolustusteollisuusstrategian (EDIS) että puolustusteollisuusohjelman (EDIP) tavoitteisiin Euroopan puolustusteollisuuden kilpailukyvyn, resilienssin ja yhteistyön kehittämiseksi. Tämän asiantuntijalausunnon kannat pohjautuvat suurilta osin aikaisempiin näkemyksiimme.

Haluamme muistuttaa, siitä että Euroopan puolustusteollisuuden tulevaisuuden kannalta tärkeiden linjausten valmistelu etenee kovaa vauhtia. Uuden komission työ käynnistyy pian ja puolustusteemat ovat nousemassa tärkeäksi kokonaisuudeksi sen agendalla. Pidämme tärkeänä, että Suomen tavoitteet ja kannat ovat valmisteltu huolellisesti, jotta kykenemme oikea-aikaiseen vaikuttamiseen. Tällaisen toiminnan tarpeellisuus on kirjattu myös Orpon hallitusohjelmaan, jonka mukaan Suomen hallitus sitoutuu EU-vaikuttamisen ja ennakkovaikuttamisen tehostamiseen sekä kannanmuodostuksen nopeuttamiseen.

Katsommekin, että EU:ssa on kiireellä hyväksytty useita puolustusteollisuuteen liittyviä aloitteita pohtimatta kokonaisuutta tai aloitteiden vaikutuksia eurooppalaiseen puolustusteolliseen kenttään ja kilpailutilanteeseen. Suomen tulee siten olla aktiivinen ja huolehtia osaltaan siitä, että EDIP- toimenpiteet kohtelevat tasa-arvoisesti eri jäsenmaiden teollisuutta.

2 Näkemyksemme valtioneuvoston kantaan

Voimme pääosin yhtyä valtioneuvoston esittämiin kantoihin koskien EDIP-ohjelmaa. Haluamme kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota yksittäisiin asiakohtiin.

Toimitusvarmuus (huoltovarmuus)

Emme tue valtioneuvoston kantaa koskien Euroopan puolustuksen huoltovarmuuden vahvistamista oikeudellisesti sitovin järjestelyin. Näemme Komission esityksissä suuria riskejä Suomen sotatalous- ja tuotantovaraussopimusmalleille sekä huoltovarmuustyölle eivätkä ne huomioi kokonaisturvallisuutemme erityispiirteitä. Oikeudellisesti sitova puuttuminen voi murentaa Suomessa toimivien yritysten

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.puolustusteollisuus.fi
1534510-8

huoltovarmuus- ja varautumismallia sekä sopimuspohjaa Puolustusvoimien kanssa. Olemme myös esittäneet aiemmin huolemme Komission esityksistä markkinoihin puuttumiseen sekä priorisointimekanismeihin kriisiaikoina tai normaaliolojen poikkeustilanteissa. Katsomme, että Suomen tulee pidättäytyä tukemasta eurooppalaisella tasolla tehtäviä oikeudellisesti sitovia järjestelyjä huolto- ja toimitusvarmuuden saralla.

Budjetin jakautuminen

Emme ole täysin samaa mieltä valtioneuvoston kannasta, jonka mukaan EDIP:in budjetin jakautumisessa painotus tulisi olla tuotantokapasiteettiin vaikuttavissa toimissa. EDIP-ohjelma ei varsinaisesti tee uusia erityksiä puolustus- ja turvallisuusteknologian tutkimus-, kehitys- ja innovaatiorahoituksen (TKI) lisäämiseksi, joka on ensiarvoisen tärkeää Euroopan puolustuskyvyn pitkäjänteisen kehittämisen sekä teollisuuden kilpailukyvyn kannalta. Lisäksi TKI-toiminta tukee erityisesti pienempiä tuottajamaita ja näiden kilpailukykyä (pienemmät yritykset tuskin saavat mittavaa hyötyä investointiavustuksista). Orpon hallitusohjelmassa korostetaan, miten ”puolustusteollisuus otetaan huomioon kansallisissa TKI-panostuksissa ja vienninedistämishankkeissa” ja tämän olisi syytä korostua Suomen kannassa. Sen sijaan, että budjettia ohjataan suosimaan suuria eurooppalaisia tuottajamaita, Suomen kannoissa olisi syytä muistuttaa pk-yritysten roolista, TKI-tuen lisäämisestä, hankintojen tasapuolisuuden tärkeydestä sekä tarpeesta välttää markkinahäiriöiden luomista.

Lippulaivahankkeet ja yhteishankinnat

Haluamme kiinnittää huomiota Suomen kantoihin koskien eurooppalaisia suuria hankkeita (lippulaivahankkeet). Huolenamme on, että tällä menettelyllä rahoitetaan muutamia suuria Euroopan maiden projekteja, jotka toteutusivat ilmankin tätä rahoitusta. Näitä lippulaivoiksi kutsuttuja projekteja ovat mm. seuraavan sukupolven hävittäjähanke sekä miehittämättömät ilmailujärjestelmät. Pääsääntöisesti tällaisiin on yleensä rahkeita suurimmilla yrityksillä, jolloin pk-yritysten pääsy osaksi niiden hankintaketjuja on haastavaa.

PIA on aikaisemminkin esittänyt huolensa yhteishankintatukia kohtaan. PUTU-direktiivin kiertäminen nopeuttaa ja yksinkertaistaa toki hankintoja ja hankintamenettelyä, kunhan jäsenmaat kykenevät sopimaan yhteisistä vaatimuksista. Yhteishankinnat ovat kuitenkin haasteellisia teollisuudelle siinä mielessä, että ne voivat aiheuttaa markkinahäiriöitä ja ajaa pienet ja keskisuuret yritykset markkinoilta. Yhteishankinnat nostavat hankittavan volyymin niin suureksi, että vain suurimmilla toimijoilla on mahdollisuus tarjota kilpailuun. Lisäksi nykyisessä turvallisuustilanteessa suomalaisista yrityksistä moni on sidottu sopimuksin toimittamaan Puolustusvoimille. Niillä ei siten ole välttämättä suurta tuotantokapasiteettia tarjottavaksi mittaviin yhteishankintoihin.

Pidämme tärkeänä, että eurooppalaisista lippulaivahankkeista ja yhteishankinnoista puhuttaessa Suomi painottaa pk-yritysten osallistumisen mahdollistavien toimintatapojen keskeisyydestä eikä varauksetta tue tässä vaiheessa epämääräisten hankintamekanismien vahvistamista.

Uudet rakenteet

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.puolustusteollisuus.fi
1534510-8

pääsihteeri Karanko & asiantuntija Vanhanen 3.9.2024

Mikäli koordinaatio puolustusteollisissa kysymyksissä EU-tasolla johtaa puolustusteollisuuden valmiutta käsittelevään neuvoston perustamiseen, katsomme olennaiseksi, että teollisuudella olisi siinä mukana korkean tason edustus. Eurooppalaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden kytkeytyminen neuvostoon edustuksen myötä takaa sen, että sen päätökset koskien tuotantoa, hankintoja sekä niitä koskevia suunnitelmia perustuvat oikea-aikaiseen ja ajankohtaiseen tietoon.

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.puolustusteollisuus.fi
1534510-8